ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (čtvrtého senátu)

20. ledna 2005 *

Ve věci C-101/04,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 234 ES, podaná rozhodnutím Arbeidsrechtbank Gent (Belgie) ze dne 17. února 2004, došlým Soudnímu dvoru dne 26. února 2004, v řízení

Roger Noteboom

proti

Rijksdienst voor Pensioenen

SOUDNÍ DVŮR (čtvrtý senát),

ve složení N. Colneric (zpravodaj), úřadující předsedkyně čtvrtého senátu, J. N. Cunha Rodrigues a E. Levits, soudci,

* Jednací jazyk: nizozemština.

generální advokátka: C. Stix-Hackl,

vedoucí soudní kanceláře: R. Grass,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

— za Komisi Evropských společenství D. Martinem, jako zmocněncem,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generální advokátky, rozhodnout věc bez stanoviska,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu ustanovení nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 ze dne 14. června 1971 o uplatňování systémů sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby, osoby samostatně výdělečně činné a jejich rodinné příslušníky pohybující se v rámci Společenství, ve znění pozměněném a aktualizovaném nařízením Rady (ES) č. 118/97 ze dne 2. prosince 1996 (Úř. věst. L 28, s. 1; Zvl. vyd. 05/03, s. 3), ve znění nařízení Rady (ES) č. 1606/98 ze dne 29. června 1998 (Úř. věst. L 209, s. 1; Zvl. vyd. 05/03, s. 308; dále jen „nařízení č. 1408/71")

2 Tato žádost byla podána v rámci sporu mezi R. Noteboomem a Rijksdienst voor Pensioenen (dále jen „Rijksdienst"), belgickým úřadem sociálního zabezpečení, ohledně příplatku na dovolenou vypláceného osobám pobírajícím důchod.

Právní rámec

Právní úprava Společenství

3 Článek 1 nařízení č. 1408/71 stanoví:

„Pro účely tohoto nařízení:

[...]

t) se ‚dávkami' a ‚důchody' rozumějí všechny dávky a důchody, včetně všech jejich součástí placených z veřejných prostředků, zvýšení z důvodů valorizace a doplňkové dávky, nestanoví-li hlava III jinak, a také peněžité dávky, které mohou být vyplaceny místo důchodů, a platby uskutečněné z důvodů náhrady nákladů na příspěvky;

[...]"

4 Článek 4 odst. 1 téhož nařízení stanoví:

„Toto nařízení se vztahuje na všechny právní předpisy týkající se těchto odvětví sociálního zabezpečení:

[...]

c) dávky ve stáří;

[...]"

5 Článek 45 nařízení č. 1408/71, který je součástí hlavy III kapitoly 3 tohoto nařízení, nazvané „Stáří a úmrtí (důchody)", stanoví zásadu sčítání dob pojištění získaných podle právních předpisů kteréhokoli členského státu pro získání, zachování nebo opětné nabytí nároku na dávky.

6 Podle odstavce 1 a 6 uvedeného článku:

„1. Pokud právní předpisy členského státu podmiňují získání, zachování nebo opětné nabytí nároku na dávky v rámci systému, který není zvláštním systémem ve smyslu

odstavce 2 nebo 3, splněním dob pojištění nebo bydlení, přihlíží příslušná instituce uvedeného členského státu v nezbytné míře k dobám pojištění nebo bydlení získaným podle právních předpisů kteréhokoli jiného členského státu, ať již v rámci obecného nebo zvláštního systému a jako zaměstnaná osoba, nebo osoba samostatně výdělečně činná. Pro uvedený účel přihlíží k těmto dobám, jako by byly získány podle jí uplatňovaných právních předpisů.

[...]

6. K době úplné nezaměstnanosti, v jejímž průběhu pracovník pobírá dávky podle čl. 71 odst. 1 písm. a) bodu ii) nebo písm. b) bodu ii) první věty, přihlíží příslušná instituce členského státu, na jehož území má dotyčný pracovník bydliště, v souladu s právními předpisy uplatňovanými uvedeným orgánem, jako by se na něj uvedené právní předpisy vztahovaly během jeho posledního zaměstnání.

[...]

Jestliže doba úplné nezaměstnanosti v zemi bydliště dotyčné osoby může být vzata v úvahu pouze tehdy, pokud doby přispívání byly získány v uvedené zemi, je tato podmínka považována za splněnou, pokud byly doby přispívání získány v jiném členském státě."

7 Článek 71 odst. 1, obsažený v oddíle 3 hlavy III kapitoly 6 nařízení č. 1408/71, nazvaný „Nezaměstnané osoby, které během svého posledního zaměstnání měly bydliště v jiném členském státě, než je příslušný stát", zní následovně:

„1. Nezaměstnaná osoba, která měla během svého posledního zaměstnání bydliště na území jiného členského státu, než je příslušný stát, obdrží dávky podle těchto ustanovení:

a) [...]

ii) příhraniční pracovník, který je nezaměstnaný, obdrží dávky podle právních předpisů členského státu, na jehož území má bydliště, jako by podléhal uvedeným právním předpisům v době, kdy byl naposled zaměstnán; tyto dávky poskytuje instituce místa bydliště na vlastní účet;

[...]"

Vnitrostátní právní úprava

8 Podle článku 22 královské vyhlášky č. 50 ze dne 24. října 1967 o starobním a pozůstalostním důchodu zaměstnaných osob (*Moniteur belge* ze dne 27. října 1967,

s. 11258), ve znění zákona ze dne 30. března 1994 (*Moniteur belge* ze dne 31. března 1994, s. 8866, dále jen „královská vyhláška ze dne 24. října 1967"):

„Příplatek na dovolenou a doplňkový příplatek k příplatku na dovolenou mohou být přiznány ročně osobám pobírajícím důchod, který se poskytuje na základě tohoto systému.

[...]

Příplatky uvedené v tomto článku nejsou zohledněny pro použití pravidel o souběhu sociálních dávek, ani pro výpočet zdrojů předcházejících poskytnutí určitých výhod."

9 Článek 56 odst. 1 královské vyhlášky ze dne 21. prosince 1967 o obecné úpravě důchodového systému a systému pozůstalostních důchodů zaměstnaných osob (*Moniteur belge* ze dne 16. ledna 1968, s. 441), ve znění královské vyhlášky ze dne 27. ledna 1998 (*Moniteur belge* ze dne 20. února 1998, s. 4793) a královské vyhlášky ze dne 4. března 2002 (*Moniteur belge* ze dne 29. března 2002, s. 13236), dále jen „královská vyhláška ze dne 21. prosince 1967", stanoví:

„Osobám pobírajícím starobní nebo pozůstalostní důchod je ročně přiznán příplatek na dovolenou a doplňkový příplatek k příplatku na dovolenou.

Příplatek na dovolenou a doplňkový příplatek k příplatku na dovolenou se nicméně neposkytují v roce, v jehož průběhu vyplácení důchodu skutečně a poprvé začíná. V průběhu následujícího roku jsou příplatek na dovolenou a doplňkový příplatek vyměřovány poměrně k počtu měsíců, během nichž oprávněný pobíral důchod v průběhu roku, v němž začalo vyplácení tohoto důchodu. V následujících letech jsou příplatky poskytovány v plné výši.

[...]

Odchylně od druhého pododstavce [...] a aniž by byl dotčen odstavec 2 tohoto článku, jsou příplatek na dovolenou a doplňkový příplatek poskytovány v plné výši počínaje rokem, v jehož průběhu vyplácení důchodu skutečně a poprvé začíná:

a) v případě starobního důchodu, pokud příjemce pobíral předčasný důchod nebo pokud pobíral dávky v nemoci, v invaliditě nebo v nedobrovolné nezaměstnanosti po vykonávání činnosti, na niž se vztahuje zákon ze dne 27. června 1969, který novelizoval vyhlášku s mocí zákona ze dne 28. prosince 1944 o sociálním zabezpečení dělníků a ze dne 7. února 1945 o sociálním zabezpečení námořníků obchodního loďstva nebo ze dne 10. ledna 1945 o sociálním zabezpečení horníků a podobných osob v průběhu celého běžného roku, který předchází roku, v němž začíná vyplácení starobního důchodu;

b) [...]

Dávky v nedobrovolné nezaměstnanosti po vykonávání činnosti uvedené v čl. 5 odst. 7 královské vyhlášky ze dne 23. prosince 1996 jsou za účelem použití předcházejícího pododstavce pokládány za dávky v nedobrovolné nezaměstnanosti uvedené v tomto pododstavci."

Spor v původním řízení a předběžné otázky

10 R. Noteboom je belgickým státním příslušníkem, který pracoval v Nizozemsku, ale své bydliště si zachoval v Belgii.

11 Krátce před svým odchodem do důchodu se stal nezaměstnaným. V průběhu roku, který předcházel roku, v němž získal nárok na vyplácení starobního důchodu, pobíral trvale dávky v nezaměstnanosti. Tyto dávky v nezaměstnanosti byly vypočteny a vypláceny na základě článku 71 odst. 1 písm. a) ii) nařízení č. 1408/71 v souladu s belgickou právní úpravou v dané oblasti.

12 Od 1. ledna 1999 má R. Noteboom v rámci belgického systému zaměstnaných osob nárok na vyplácení starobního důchodu. Kromě tohoto důchodu mu v roce 1999 Rijksdienst vyplatil z titulu příplatku na dovolenou částku 23 069 BEF, tedy 571,87 EUR.

13 Rijksdienst později usoudil, že tato částka byla R. Noteboomovi vyplacena omylem, a rozhodnutím, došlým dne 18. srpna 1999, žádal její navrácení.

14 Dne 14. září 1999 podal R. Noteboom proti tomuto rozhodnutí žalobu k předkládajícímu soudu.

15 R. Noteboom uplatnil před posledně zmíněným, že má nárok na příplatek na dovolenou, neboť pobíral trvale dávky v nezaměstnanosti během roku, který předcházel roku, v němž získal nárok na vyplácení starobního důchodu.

16 Rijksdienst naopak tvrdil, že R. Noteboom nesplňuje podmínky stanovené v článku 56 královské vyhlášky ze dne 21. prosince 1967. Nebyl totiž nezaměstnaný po vykonávání „činnosti, v rámci níž dotyčný podléhal belgickému systému sociálního zabezpečení". Pokud by belgický stát skutečně vyplatil dávky v nezaměstnanosti, byl by podle Rijksdienst opravdovým dlužníkem členský stát, ve kterém dotyčný vykonával své poslední zaměstnání a kde se také stal nezaměstnaným, v projednávaném případě tedy Nizozemsko.

17 Rijksdienst rovněž uplatnil, že příplatek na dovolenou není v žádném případě „důchod, ale dávka *ad hoc*". Nespadá do rozsahu věcné působnosti nařízení č. 1408/71.

18 Předkládající soud připomíná judikaturu Soudního dvora v dané oblasti, zejména rozsudek ze dne 5. července 1983, Valentini (C-171/82, Recueil, s. 2157), a k povaze dotčené dávky uvádí zejména následující:

— osobní rozsah působnosti článku 22 královské vyhlášky ze dne 24. října 1967 odpovídá rozsahu práva na starobní a pozůstalostní důchod: příplatek na dovolenou se poskytuje pouze osobám probírajícím důchod, a to výlučně;

— finanční prostředky na příplatky na dovolenou pro osoby pobírající důchod jsou tytéž jako finanční prostředky na starobní a pozůstalostní důchody;

— stejně jako starobní důchod, je příplatek na dovolenou, jež tento důchod doprovází, přiznán osobám, které vzhledem ke svému věku již nemusí být k dispozici službám zajišťujícím zaměstnání. Tyto dávky mají umožnit těmto osobám uspokojit jejich potřeby;

— příplatek na dovolenou je nicméně paušální částkou, která nijak nezávisí na výši pobírané mzdy či získané době pojištění.

19 Za těchto okolností se Arbeidsrechtbank Gent rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Spadá příplatek na dovolenou, upravený v článku 22 královské vyhlášky č. 50 ze dne 24. října 1967 a článku 56 královské vyhlášky ze dne 21. prosince 1967, do rozsahu věcné působnosti nařízení č. 1408/71 a představuje konkrétně ‚dávku ve stáří' ve smyslu čl. 4 odst. 1 písm. c) uvedeného nařízení?

2) Je třeba vykládat čl. 45 odst. 1 a odst. 6 nařízení č. 1408/71 tak, že Rijksdienst voor pensioenen musí jako příslušná instituce určit nárok na příplatek na dovolenou a přitom přihlédnout k dobám pojištění získaným v jiném členském státě?

3) V případě, že odpověď na druhou otázku bude záporná, použije se ustanovení čl. 71 odst. 1 písm. a) ii) nařízení č. 1408/71, podle něhož příhraniční pracovník musí mít možnost pobírat dávky podle právních předpisů členského státu, na jehož území má bydliště, jako by podléhal uvedeným právním předpisům v době, kdy byl naposledy zaměstnán, pouze na dávky v nezaměstnanosti, nebo se uplatní taktéž na jiné dávky, jakou je příplatek na dovolenou, upravený v článku 22 královské vyhlášky č. 50 ze dne 24. října 1967 a článku 56 královské vyhlášky ze dne 21. prosince 1967?"

K předběžným otázkám

K první otázce

20 Podstatou první otázky předkládajícího soudu týkající se rozsahu věcné působnosti nařízení č. 1408/71 je, zda dávka, jakou je příplatek na dovolenou upravený v článku 22 královské vyhlášky ze dne 24. října 1967 a článku 56 královské vyhlášky ze dne 21. prosince 1967, představuje dávku ve stáří ve smyslu čl. 4 odst. 1 písm. c) nařízení č. 1408/71.

21 Podle ustálené judikatury může být za dávku sociálního zabezpečení považována pouze dávka, která je jednak poskytována příjemci bez jakéhokoliv individuálního a diskrečního posouzení osobních potřeb na základě legálně definované situace a která se jednak vztahuje k jednomu z odvětví výslovně vyjmenovaných v čl. 4 odst. 1 nařízení č. 1408/71 (viz zejména rozsudky ze dne 16. července 1992, Hughes, C-78/91 Recueil, s. I-4839, bod 15; ze dne 15. března 2001, Offermanns, C-85/99, Recueil, s. I-2261, bod 28, a ze dne 7. listopadu 2002, Maaheimo, C-333/00, Recueil, s. I-10087, bod 22).

22 Taková dávka, jakou je příplatek na dovolenou dotčený v projednávaném případě, splňuje tyto podmínky.

23 Pokud jde o první podmínku, je namístě uvést, že ustanovení týkající se poskytování tohoto příplatku na dovolenou, zejména čl. 56 odst. 1 královské vyhlášky ze dne 21. prosince 1967, přiznává příjemcům legálně definované právo a že toto právo náleží automaticky osobám, které splňují určitá objektivní kritéria bez jakéhokoli individuálního a diskrečního posouzení osobních potřeb.

24 Co se týče druhé podmínky, je třeba připomenout, že Soudní dvůr opakovaně rozhodl, že rozdíl mezi dávkami, které nespadají do rozsahu působnosti nařízení č. 1408/71, a dávkami, které do něj spadají, spočívá především ve znacích, které zakládají každou dávku, zejména v jejím účelu a podmínkách poskytování, a neodvíjí se od skutečnosti, zda vnitrostátní právní předpisy kvalifikují tuto dávku jako dávku sociálního zabezpečení (viz zejména výše uvedený rozsudek Hughes, bod 14, jakož i rozsudky ze dne 10. října 1996, Hoever a Zachow, C-245/94 a C-312/94, Recueil, s. I-4895, bod 17).

25 Pokud jde tedy o právní povahu dávky, jakou je dávka dotčená v původním řízení, kvalifikace jako příplatku na dovolenou není rozhodná pro posouzení, zda daná dávka může být považována za dávku ve stáří ve smyslu čl. 4 odst. 1 písm. c) nařízení č. 1408/71.

26 Je namístě naopak uvést, že znaky, které zakládají dotčený příplatek na dovolenou, prokazují, že může být považován za dávku ve stáří ve smyslu čl. 4 odst. 1 písm. c) nařízení č. 1408/71, vyplácenou jako doplňková dávka ve smyslu čl. 1 písm. t) nařízení č. 1408/71.

27 Z ustanovení o poskytování tohoto příplatku na dovolenou zaprvé vyplývá, že je vyplácen výlučně osobám pobírajícím starobní nebo pozůstalostní důchod. Předkládající soud navíc uvedl, že finanční prostředky na příplatek na dovolenou jsou tytéž jako finanční prostředky na financování starobních a pozůstalostních důchodů.

28 Zadruhé, jak uvedl předkládající soud, příplatek na dovolenou, který doprovází starobní důchod, umožňuje jeho příjemcům uspokojit své potřeby. Jak uvedla Komise, cílem tohoto příplatku je konkrétně zajistit osobám pobírajícím důchod finanční doplněk, který by jim případně umožnil odjet na dovolenou.

29 Skutečnost, které se dovolává předkládající soud, že příplatek na dovolenou je paušální částkou, která nezávisí na výši pobírané mzdy či získané době pojištění, nezpochybňuje jeho právní kvalifikaci jako dávky ve stáří ve smyslu čl. 4 odst. 1 písm. c) nařízení č. 1408/71. Soudní dvůr uvedl, že tyto dávky jsou běžně financovány a získávány na základě vlastních příspěvků příjemců a jsou vypočítávány v závislosti na délce účasti v systému pojištění (viz výše uvedený rozsudek Valentini, bod 14). Skutkové okolnosti projednávaného případu, zkoumané v bodech 27 a 28 tohoto rozsudku, nicméně prokazují, že se jedná o dávku ve stáří ve smyslu čl. 4 odst. 1 písm. c) nařízení č. 1408/71.

30 Je tedy namístě na první otázku odpovědět tak, že dávka, jakou je příplatek na dovolenou upravený v článku 22 královské vyhlášky ze dne 24. října 1967 a článku 56 královské vyhlášky ze dne 21. prosince 1967, představuje dávku ve stáří ve smyslu čl. 4 odst. 1 písm. c) nařízení č. 1408/71.

K druhé otázce

31 Podstatou druhé otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 45 odst. 1 a odst. 6 nařízení č. 1408/71 musí být vykládán tak, že příslušná instituce členského státu bydliště musí za účelem poskytnutí takové dávky, jakou je dávka dotčená ve věci v původním řízení, přihlédnout k době úplné nezaměstnanosti, v průběhu níž bývalá zaměstnaná osoba pobírala dávky podle čl. 71 odst. 1 písm. a) ii) téhož nařízení, přestože nebyla nezaměstnaná po vykonávání činnosti, v rámci níž by podléhala právním předpisům uplatňovaným touto institucí.

32 Tento problém je řešen v čl. 45 odst. 6 nařízení č. 1408/71, jehož výklad je tedy třeba učinit na prvém místě.

33 Z prvního pododstavce tohoto ustanovení vyplývá, že k době úplné nezaměstnanosti, v průběhu níž pracovník pobírá dávky podle čl. 71 odst. 1 písm. a) ii) nařízení č. 1408/71, přihlíží příslušná instituce členského státu, na jehož území má dotyčný pracovník bydliště, v souladu s právními předpisy uplatňovanými uvedenou institucí, jako by se na něj uvedené právní předpisy vztahovaly během jeho posledního zaměstnání.

34 Nárok na takovou dávku, jakou je dávka dotčená ve věci v původním řízení, musí být tudíž stanoven s ohledem na dobu úplné nezaměstnanosti příhraničního pracovníka, která vedla k poskytnutí dávek v nezaměstnanosti z titulu čl. 71 odst. 1 písm. a) ii) nařízení č. 1408/71, jako by se na něj během jeho posledního zaměstnání vztahovaly právní předpisy členského státu, v němž měl bydliště.

35 Z toho vyplývá, že není nezbytné vyložit čl. 45 odst. 1 nařízení č. 1408/71.

36 Vzhledem k výše uvedenému, je třeba odpovědět na druhou otázku tak, že čl. 45 odst. 6 nařízení č. 1408/71 musí být vykládán tak, že příslušná instituce členského státu bydliště musí za účelem poskytování takové dávky, jakou je dávka dotčená ve věci v původním řízení, přihlédnout k době úplné nezaměstnanosti, v průběhu níž bývalý pracovník pobíral dávky podle čl. 71 odst. 1 písm. a) ii), jako by se na něj během jeho posledního zaměstnání vztahovaly právní předpisy uplatňované touto institucí.

K třetí otázce

37 S ohledem na odpověď na druhou otázku není třeba odpovídat na třetí položenou otázku.

K nákladům řízení

38 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení vzhledem ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (čtvrtý senát) rozhodl takto:

1) **Taková dávka, jakou je příspěvek na dovolenou, upravený v článku 22 královské vyhlášky č. 50 ze dne 24. října 1967 o starobním a pozůstalostním důchodu zaměstnaných osob, ve znění zákona ze dne 30. března 1994, a v článku 56 královské vyhlášky ze dne 21. prosince 1967 o obecné úpravě důchodového systému a systému pozůstalostních důchodů zaměstnaných osob, ve znění královské vyhlášky ze dne 27. ledna 1998 a královské vyhlášky ze dne 4. března 2002, představuje dávku ve stáří ve smyslu čl. 4 odst. 1 písm. c) nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 ze dne 14. června 1971 o uplatňování systémů sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby, osoby samostatně výdělečně činné a jejich rodinné příslušníky pohybující se v rámci Společenství, ve znění pozměněném a aktualizovaném nařízením Rady (ES) č. 118/97 ze dne 2. prosince 1996, ve znění nařízení Rady (ES) č. 1606/98 ze dne 29. června 1998.**

2) **Článek 45 odst. 6 nařízení č. 1408/71, ve znění pozměněném a aktualizovaném nařízením č. 118/97, ve znění nařízení č. 1606/98, musí být vykládán tak, že příslušná instituce členského státu bydliště musí za účelem poskytování takové dávky, jakou je dávka dotčená ve věci v původním řízení, přihlédnout k době úplné nezaměstnanosti, v průběhu níž bývalý pracovník pobíral dávky podle čl. 71 odst. 1 písm. a) ii) téhož nařízení č. 1408/71, jako by se na něj během jeho posledního zaměstnání vztahovaly právní předpisy uplatňované touto institucí.**

Podpisy.